

Artikeln publicerades ursprungligen i *The Observer* i april 1958.

Isaac Deutscher

Israels tionde födelsedag

Israeler ”från Dan till Beer-Seba” skall just fira sin stats tionde födelsedag. Med oändlig stolthet påminner de om den heroism som våren 1948 fick män och kvinnor att ta till vapen och erövra frihet och självständighet från araber, engelsmän och stormakternas tveksamma och intrigerande diplomater. De ser med både tillfredsställelse och förtröstan tillbaka på den första tioårsperiodens resultat i Israel, resultat som betytt stora framgångar i uppbyggandet av Israels nationella och kulturella liv.

Israels utveckling är verkligen, liksom hela judarnas långa och dramatiska historia, ett unikt fenomen i sitt slag, ett historiskt underverk som både judar och icke-judar står framför i beundran och förvåning över dess betydelse. Det är samma sorts fenomen som de stora legenderna om Termopyle och om Mackabéerna skapades av förr i tiden.

Därför är det inte särskilt förvånande att israelerna själva ser på sina egna upplevelser med hänförelse. ”Vad är det moderna Israel”, säger Abba Eban, en av Israels värtaliga statsmän, ”om inte en förening av detta folk, land och språk i en sublim uppfyllelse av historiens kretslopp, en broakt över kontinenters och generationers bråddjup, som symboliserar det enhetliga i alla historiska erfarenheter.” Ändå kan man inte låta bli att tycka att denna högtidligt romantiska tolkning av Israels ursprung och betydelse är otillfredsställande. Den döljer alla de fakta, som vi känner till, i fiktionens gyllene dimma och kastar fantasins slöjor över det som nyligen verkligen har hänt. Den sortens yttranden kan frammana farligt orealistiska planer för Israel.

Vi lever inte längre i de heroiska legendernas tidevarv. Vår tids myter har alla varit smutsiga och kortlivade. Hur unik staten Israel än verkar vara i den moderna världens ögon, är den inte något resultat av ”en sublim fullbordan av historiens kretslopp...för att symbolisera det enhetliga i alla historiska erfarenheter”. Det var inte judarnas messianska längtan efter sitt Förlovade land som skapade det. Vilka fakta finns det?

Innan nazismen existerade, men även efter nazismens utveckling, vägrade de flesta judar att ansluta sig till sionismen. Även i Östeuropa, där de bildade stora, tätt sammanträngda samhällen, talade sitt eget språk, utvecklade sin egen kultur och litteratur och led av hänsynslös diskriminering, betraktade de sig som medborgare i de länder de levde i och såg sin egen framtid i dessa länders framtid, inte i ett judiskt hemland i Palestina. En stor del av de östeuropeiska judarna, speciellt den stora och starka arbetarrörelsen, betraktade idén om ett sådant hemland med medveten och oförminskad fiendtlighet. För dem var sionismen den judiska medelklassens egen nationalistiska mystik och medelklassen var inte villig att för sin sionistiska dröm överge sin etablerade ställning och utrota sig själv. Ändå fick sionismen i huvudsak sitt stöd från de Östeuropeiska judarna. De flesta av sionismens ledare, pionjärer och anhängare, kom därifrån. Sionismen mötte ett mycket svagare gensvar på alla andra platser.

Sionisterna kan säga att de europeiska judarna hade överlevt om de hade följt sionismens kallelse. Och vem kan förneka det? Faktum är att de europeiska judarnas fiendliga inställning till eller likgiltighet för idén om ett judiskt hemland berodde på deras tro på de länder de levde i och på deras djupa förtroende för den europeiska civilisationens humanitära traditioner och framtidsutsikter. Sionismen såg ingen framtid för judarna i Europa. Rörelsen var ett politiskt koncentrat av judisk misstro mot den icke-judiska världen.

Denna misstro har till Europas eviga skam visat sig vara blott alltför berättigad. Staten Israel blev en realitet först sedan detta blivit otäckt klart, efter det att sex av femton miljoner europeiska judar hade förintats i gaskamrarna och efter det att israelerna sett hur engelsmännen jagade bort spöklika skepp, fyllda av människovrak från den europeiska judenheten, från Palestinas stränder. Staten förverkligades inte som en ”sublim fullbordan av historiens kretslopp” utan som en handling av

judisk förtvivlan och som ett monument över den europeiska historiens grymmaste tid, en tid fylld av vanvett och förfall.

I praktiskt politiska termer beror Israels existens och liv på egendomligt tillfälliga händelser, som knappast märks om man ser på händelserna från den romantiska nationalismens höjder. Israeliska historiker uppehåller sig förstäligt nog vid det mod, det skarpsinne och de lysande bedrifter som Palmach, den lilla judiska försvarsorganisationen uppvisade, när den trots att den var numerärt underlägsen och omgiven av fienden, lyckades slå flera arabiska arméer. Men israelerna gynnades av vissa faktorer.

Detta samspel av för Israel gynnsamma faktorer var helt tillfälligt, och det tycks Israels ledare glömma. Medvetet eller omedvetet projicerar de förhållandena från 1948 på en obestämd framtid. Och de grundar sin nuvarande politik på sin övertygelse om att förhållandena i framtiden kommer att vara desamma som 1948. Även om de israeliska ledarna är litet rädda för att de sovjetiska ledarna nu börjar stödja den arabiska nationalismen, tycks de vara övertygade om att de på något sätt alltid skall hitta starkare vänner i världen. Och de tror att deras arabiska grannar för alltid, eller åtminstone för en mycket lång tid framåt, kommer att förbli lika underutvecklade och splittrade som de var för tio år sedan.

Israelerna underskattar tydligen sina grannars framstegs möjligheter och förmåga att utvecklas, som om de vore smittade av det gamla europeiska föraktet för och överlägsenhet mot asiater och afrikaner (ett förakt som européerna sakta men säkert håller på att botas från genom egna bittra erfarenheter). Ben Gurion framstår ibland som en av de sista som tror på filosofin om den vite mannens börda. Utan tvivel har Suezäventyret och egypternas svaga uppträdande förstärkt detta förakt. Om det är så, kan israelernas seger i Sinaiöknen i längden få mycket värre konsekvenser för Israel än en förlust skulle ha medfört.

Kärnan i Israels förhållande till världen ligger i dess attityd till Asiens och Afrikas nya nationer. När man kritiserar Israels politik får man ofta till svar att Israels utveckling bör betraktas som en del av de koloniala och halvkoloniala folkens uppvaknande. "Denna kritik passar förresten också in på nästan hela Asien och Afrika", säger en progressiv sionistisk författare. "Israel var inte ensamt. Där fanns Indien, Burma, Ceylon, Ghana, Nigeria, Marocko, Tunisien, Libyen och Sudan. Och utvecklingen fortsätter."

Här blandas åter legenden med verkligheten. Indiens, Burmas, Ghanas och andra länders utveckling från kolonier till självständiga stater har varit en organisk, social och politisk process på ett helt annat sätt än Israels grundande. Det allra värsta är att Israel har kommit i öppen eller latent konflikt med så många av Asiens och Afrikas nya länder. Israel kan inte få både sakerna samtidigt, det vill säga, det kan inte få framställa sig självt som en av dessa stater och begära de rättigheter som tillkommer sådana, och samtidigt eftersträva sina egna verkliga eller inbillade intressen stick i stäv med staters intressen eller på föraktfullt avstånd från dem.

Denna motsättning beror delvis på de förhållanden under vilka staten Israel grundades. Vid själva grundandet kunde Israel inte hjälpa att det inkräktade på arabernas rättigheter. Men för sin egen skull borde Israel ha gjort allt det kunde göra för att avhjälpa arabernas missnöje och dämpa motsättningarna. I stället har Israel gjort nästan allt det kunde för att skärpa och permanenta motsättningarna. I synnerhet har invasionen av Sinaiöknen förvärrat förhållandet. När Israel nu efter sin första tioårsperiod gör upp ett bokslut, framstår denna händelse som en allvarlig fara som i framtiden kan komma att vara mer avgörande för landet än de många framgångarna. I längden kan Israel inte överleva på gränsen till Asien och Afrika i konflikt med bådadera. Israel har blivit en nödhamn för de överlevande europeiska judarna. Låt det inte bli en dödsfälla för dem.

Det är en sorglig historisk paradox att judarna har fått en egen stat först i mitten av detta århundrade, när nationalstatens föråldrade karaktär för varje år framträder allt tydligare. De hade ingenting med nationalstaten att göra, när den upplevde sin skördetid och när den för många människor innebär materiellt och moraliskt framåtskridande, när den betydde framsteg framför

medeltida partikularism, svepte bort feodalismens skärvor och befriade européerna från deras andliga slaveri under kyrkan. Modern judendom skänkte Europa den universella människosynens största uttolkare från Spinoza till Marx, i den mån judarnas andliga horisont inte begränsades av synagogan och marknadstorget.

På grund av förhållandena i den egna tillvaron vände sig judarna vid att höja sig över det nationalistiska synsättets begränsningar, att övervinna staters och imperiers symboler och se fram mot övernationella former av social gemenskap. Nu, när nationalstaten håller på att falla sönder, när den har blivit en lika egendomlig anakronism som de feodala furstendömena en gång var och när den ständiga tekniska utvecklingen gör utarbetandet av övernationella samlevnadsformer till en fråga om liv eller död för mänskligheten, lägger judarna ner all sin oändliga entusiasm och sina stora kunskaper i sin egen nationalstat och sin egen nationalism.

Detta är inte deras fel. Och den icke-judiska världen har ingen moralisk rätt att klandra dem. Men paradoxen finns där. Och judarna kan lika gärna bli mer medvetna om den än de redan är. Det är riktigt att man inte kan vänta sig att Israel ska bli ett föredöme för hela världen och det första landet som förkastar nationalstaten för en högre form av samhällsorganisation. Men israelerna borde åtminstone se lite mer nyktert och sansat på landets tillstånd och sina egna möjligheter och akta sig för att tappa huvudet i denna nya, redan glödheta nationalistiska hänförelse. De måste också vänja sig vid att deras nya stat inte alls står över all kritik. Den är en världslig skapelse och inte en helig, biblisk sak, inte en "utvald" nationalstat.

Än en gång kanske man påminner oss om de andra "unga" nationerna, indiernas, egyptiernas och andras nationalism. Men i deras fall verkar denna nationalism inte lika inkonsekvent som judarnas därför att inget av dessa länders folk någonsin har haft samma slags kosmopolitiska och internationella traditioner som judarna. Och naturligtvis måste man också kunna kritisera och rikta invändningar mot dessa länders nationalism.

Den entusiasm som ett folk som strävar att frigöra sig från en främmande makts överhöghet utvecklar är värd all respekt och beundran. Men det händer alltför ofta att man fortsätter att beundra en entusiasm som, när friheten är vunnen, missbrukas och utnyttjas för politiska handlingar som måste kräva mycket mindre respekt. För ett kuvat folk är den självständiga staten en vital nödvändighet och ett framsteg. Men då ett sådant folk en gång fått självständighet är det enbart reaktionärt att fixera sig vid det stadiet i utvecklingen och vägra att se längre in i framtiden. Ett självständigt folk kan inte vänta sig att man betraktar dess nationalism på samma sätt som man betraktar ett förtryckt folks nationalism.

Det är inte bara fråga om en abstrakt princip. Israels framtid kan mycket väl bero på israelernas förmåga att vara på sin vakt mot nationalistiskt övermod och att finna ett gemensamt språk med folken runt omkring sig. Kommer de att finna det indier den andra tioårsperioden av den israeliska statens existens? Det finns ingenting som en av det israeliska folkets vänner önskar högre.